

У наших дослідженнях коефіцієнти відтворювальної здатності корів були однозначно високими, але нижчими оптимального рівня і коливалися в межах 0,84–0,88.

Ці та наведені вище дані дають підставу припустити, що у подальшому за стабільно оптимальних умов безприв'язного боксового способу утримання та достатньої і повноцінної годівлі можна мінімізувати від'ємну кореляцію між молочною продуктивністю і репродуктивною здатністю корів української чорно–рябої молочної породи.

Оцінка відтворювальної здатності засвідчила, що за умов однотипної годівлі та безприв'язного боксового утримання у корів української чорно–рябої породи отелення відбувається без особливих ускладнень, а середній вік отелення корів–первісток коливається у межах 746–851 днів, за тривалості сервіс–періоду – 154–163, міжотельного періоду – 415–437, сухостійного періоду – 65–69, тільності – 280–284 днів, коефіцієнту відтворної здатності – 0,84–0,88, заплідненості від 1–го осіменіння – 34,4–52,1%, індексу осіменіння – 1,42–1,78 та виходу телят – 78,5–80,3 %, що також підтверджує достатньо високу адаптаційну здатність досліджуваного поголів'я до створених технологічних умов використання.

ДІАГНОСТИКА ТА ФАРМАКОЛОГІЧНА КОРЕКЦІЯ СТРЕСУ У ТВАРИН-КОМПАНЬЙОНІВ

Лосєва Є.О., к. вет. н., доцент,

Заярко О.І., к. вет. н., професор,

Тимченко М.А., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Тимченко К.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

losieva.ye.o@dsau.dp.ua

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

м. Дніпро, Україна

Під час війни в Україні власники незалежно від досвіду та стажу утримання котів і собак часто зустрічаються з боязкістю тварин гучних звуків, тривожними станами при їх транспортуванні, занепокоєнням при розлуці з господарем, неприпустимим проявом агресивної поведінки та іншими ускладненнями у взаєминах зі своїми вихованцями. За останній рік практикуючі ветеринарні лікарі України стикнулися з величезною проблемою стресів воєнного часу, почали шукати шляхи поліпшення стану добробуту стресуючих тварин-компаньйонів. Ветеринарна наука визнає, що проблема стресу настільки ж важливі, як і фізичне здоров'я тварини. Поряд із зростанням інтересу до корекції поведінкових проблем стресуючих тварин, відбувається також все ширше усвідомлення тих потреб домашніх тварин, від задоволення яких залежить їхнє здоров'я та благополуччя.

Експериментальна частина наукової роботи виконана на базі наукового студентського гуртка «Патофізіологія» кафедри фізіології, біохімії тварин і лабораторної діагностики ДДАЕУ та приватної ветеринарної клініки «Добрий доктор», міста Дніпро.

Вибір тварин для експерименту здійснювався з урахуванням анамнезу, віку, статі, а також клінічного стану. Власники всіх тварин звернулися за ветеринарною допомогою, стосовно стресу, вперше, жодний улюбленець попереднього лікування не отримував. Усі тварини були обстежені за наступною схемою: збір анамнестичних даних, клінічне дослідження. Обстеженню підлягали тварини з вираженими ознаками поведінкових розладів. Ступень стресу визначали за спеціально розробленою шкалою для кількісного визначення рівня стресу Cats Stress Score для котів [1] в нашій модифікації (табл.1). Саме кількісна бальна оцінка емоційного статусу дозволяє охарактеризувати динаміку психічного стану

тварини та ефективність корекції стресу, а також дає можливість проводити статистичні розрахунки за результатами проведених досліджень.

Таблиця 1. Шкала для кількісного визначення рівня стресу Cats Stress Score для котів в нашій модифікації.

ШКАЛА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СТРЕСУ У КОТІВ				
ОЦІНКА (бали)	0	1	2	3
ЗАГАЛЬНИЙ СТАН	Лежить на спині, животі, або на боці. Дихальні рухи та серцеві скорочення повільні.	Лежить на животі згорнувшись або сидить. Дихальні рухи та серцеві скорочення в нормі.	Стоїть або рухається, задня частина тіла нижче передньої. Дихальні рухи та серцеві скорочення прискорені.	Присідає на 4 лапи з вигнутою спиною. Тремтіння, задишка, тахікардія. Рот відкритий, можлива слинотеча.
ГОЛОВА	Лежить, підборіддя вгору або на підлозі. Рухома.	Над тулубом або притиснута до тулуба, малорухома.	В одній площині з тулубом, нерухома.	Нижче тулуба, нерухома.
ОЧІ	Закриті або прикриті, можливі повільні кліпання.	Нормально відкриті.	Широко відкриті або примружені, зіниці не повністю розширені.	Широко відкриті, зіниці розширені.
ВУХА	Напрявлені в сторони, розслаблені.	Розвернуті вперед або назад.	Частково притиснуті до голови.	Повністю притиснуті до голови.
ВОКАЛІЗАЦІЯ	Відсутня або муркотіння.	Нормальне нявкання.	Жалісне нявкання.	Вигтя, шипіння, рик.
АКТИВНІСТЬ	Відпочинок або бадьорість, гра.	Тривожний відпочинок (посмикування).	Насторожена або намагається втекти або сховатися.	Нерухомість.
Тварині надають оцінку в балах по кожному з оцінюваних параметрів від 0 до 3. Сумарна оцінка 0-6 – відсутність стресу; 7-12 балів – кіт в стані помірного стресу; 13-18 балів – кіт в стані вираженої напруги та стресу. При показнику від 12 балів та вище потрібна фармакологічна корекція стресу.				

Для експерименту за принципом аналогів було сформовано дослідну і контрольну групу по 6 котів у кожній, віком від 2 до 5 років з масою тіла до 6 кг. У цих тваринам за результатами загального емоційно-психічного стану був встановлений рівень вище 12 балів за шкалою визначення рівню стресу у котів. Під час терапевтичної корекції, всі тварини були переведені, на спеціалізований корм RoyalCaninCalm. Тваринам дослідної групи додатково використовували краплі АНТИСТРЕС «БіоТестЛаб», перорально 2 рази на добу в дозі 1 крапля препарату (4 мг фенібуту) на 1 кг маси тварини, протягом 14 діб.

Під час експерименту був проведений аналіз журналів обліку та історій хвороб. Частка розладів загального емоційно-психічного стану на тлі стресу серед терапевтичних хвороб котів та собак складає практично 25 % що вказує на високу значимість цієї патології, особливо, зважаючи на те, що стрес може виявлятися гормональними перебудовами, поведінковими проявами, функціональними чи навіть органічними порушеннями у різних

органах та системах. Суб’єктивно лікарі ветеринарної клініки звертали увагу, що найбільша кількість скарг власників тварин на прояви стресу, відмічалась на наступний день після масованих ракетних атак та роботи ППО. Що можна пояснити тим, що хатні тварини мають ультрачутливий слух і можуть чути звуки набагато вищої частоти, ніж люди і вони можуть чути звуки на відстані у 4 рази далі, ніж може чути людина. Надмірні звуки призводить до занепокоєння тварин, з наступними поведінковими наслідками.

Серед тварин які мали клінічні прояви розладів загального емоційно-психічного стану на тлі стресу більша кількість звернень була від власників котів. Відсоткове співвідношення котів до собак, за цим показником, складало 67,6 % до 33,4 %.

Практикуючі ветеринарні лікарі у своїй роботі діагностували різні поведінкові відхилення, за рівнем значущості їх можна ранжувати у порядку: агресія, фобії і тривожність. В основі їх лежить універсальний адаптаційний механізм – стрес.

Найбільший відсоток розладів загального емоційно-психічного стану на тлі стресу у тварин встановлено по відношенню до групи тварин віком від 1 до 5 років. Так агресія спостерігалась у 21,3 % котів та 29,5 % собак, що мали розладів загального емоційно-психічного стану. З врахуванням того, що агресія це дія, спрямована на заподіяння шкоди об’єкту нападу (людині, іншій тварині). Такий розлад дуже небезпечний для оточуючих, тому корекція саме цього розладу має першочергове значення. Найбільш поширені мотивації тваринної агресії проти людей є страх, тривога, фрустрація та неприпустимий прояв хижого інстинкту. У деяких випадках постраждала людина не є первинною метою агресивної поведінки, це переадресована агресія.

У процесі експерименту рівень стресу в обох групах поступово знижувався. Що імовірно вказує на ефективність спеціалізованого раціону RoyalCaninCalm. Однак у дослідній групі тварин середній бал знижувався більш виражено, і на 8-й день міжгрупове відхилення досягло статистичної відмінності щодо контролю в 3 рази ($P \geq 0,95$). А також після 4-го дня дослідження середньостатистичні данні контрольної групи не перевищували 6 балів. Що, очевидно, вказує на ефективність і доцільність призначення тваринам препарату АНТИСТРЕС при стресах.

Література:

1. Overall, K. Manual of Clinical Behavioral Medicine for Dogs and Cats / Overall K. – Elsevier Health Sciences, 2013. – 832 p.

ПАЗИТАРНІ СИСТЕМИ: ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЕКОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ

Люлін П.В. к. вет. н, доцент

liulinpetr@gmail.com

Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна

Вступ. Паразитизм – надзвичайно широко поширене явище у природі. Біорізноманітність і число паразитичних організмів за оцінками вчених становить від 6 -7% до 20% від загального числа організмів земної кулі. Паразити завдають значної шкоди. Вони здатні викликати ензоотії та епізоотії, формувати стаціонарно неблагополучні осередки природно-вогнищевих трансмісивних захворювань, значна частина з яких є спільними як для тварин так і людини. За даними ВООЗ у світі щорічно від паразитів страждає понад 4 млрд. чоловік. Тому дослідженню паразитарних хвороб приділяється значна увага. Проте